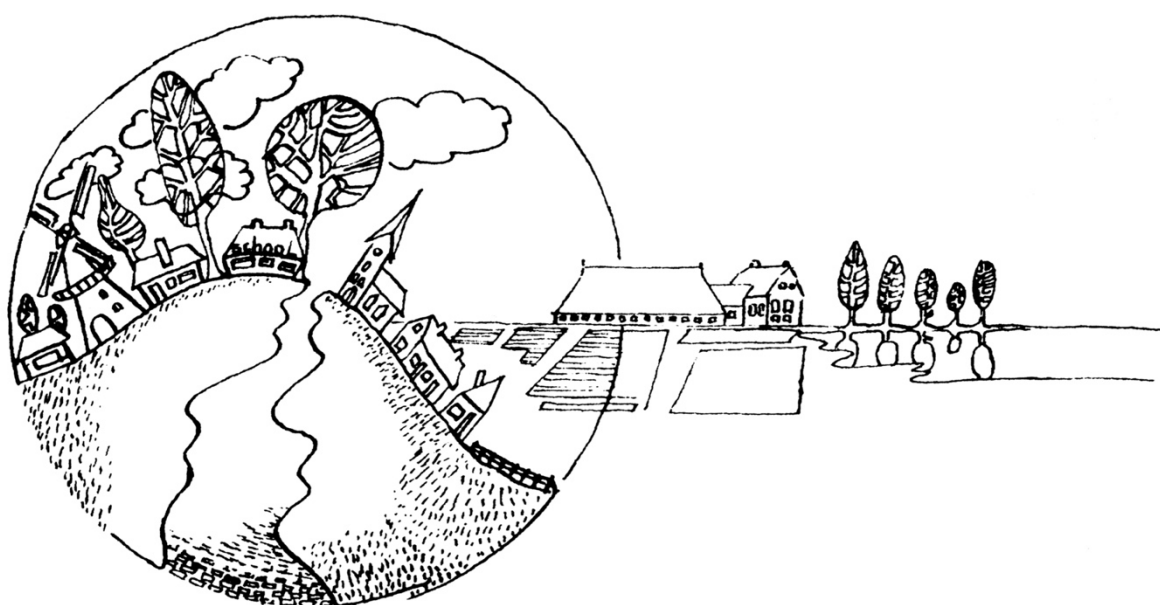

Maart 2026

CONTACTBLAD

Voor Adorp, Sauwerd, Wetsinge e.o
via www.contactblad.info

Inhoudsopgave

Kopij en overname teksten	1
Kerkdiensten	2
Voor een gesprek of een bezoekje	2
Breien voor UNICEF	2
Officieel meetpunt luchtkwaliteit in Sauwerd	2
Dorpswandelingen in Sauwerd	3
Boekspots Adorp	4
Voedselbank verzamelt Douwe Egberts-punten	4
Lezing over verliezen en rouwen in Wierdekerk	5
Collecteweek Amnesty International 8 t/m 14 maart 2026	5
Update geschiedenis Reitdiepgebied rond Wetsinge, Heksum, Adorp en Wierum	6

Kopij en overname teksten

Het Contactblad verschijnt rond het begin van de maand digitaal via www.contactblad.info.

In de zomervakantie wordt of het juli- of het augustusnummer overgeslagen.

Kopij dient uiterlijk de 25^e van de maand aangeleverd te zijn om in het eerstvolgende nummer mee te kunnen.

Iedereen (persoon of organisatie) die kopij aanlevert, stemt in met publicatie in het Contactblad maar blijft zelf de 'eigenaar' van de inhoud. Wie naar aanleiding van de inhoud vragen heeft of (een deel) van de kopij wil overnemen voor publicatie elders, zal dan ook contact moeten opnemen met de auteur (dus de betreffende persoon of organisatie).

Het mailadres van het Contactblad is: contactblad-asw@planet.nl

Kerkdiensten NGK de Hoeksteen

Mrt.	1	9.30 u.	-	Leesdienst	
		14.15 u.	-	Leesdienst	
	8	9.30 u.	-	Ds. H. van Noort	's morgens Heilig Avondmaal
		14.15 u.	-	H. de Hullu	's middags catechesedienst
	11	19.30 u.	-	Ds. H. van Noort	Biddag
	15	9.30 u.	-	Ds. H. van Noort	
		14.15 u.	-	Ds. G. Meijer	
	22	9.30 u.	-	Leesdienst	
		14.15 u.	-	Ds. H. van Noort	
	29	10.00 u.	-	Ds. H. van Noort	Zangdienst

 ngkdehoeksteensauwerd.nl

Voor een gesprek of een bezoekje

Wilt u een gesprek of een bezoekje neemt u dan contact op met:

 06-46084687 ; Janny Heller

Breien voor UNICEF

Met een aantal mensen breien we voor Unicef.

De werkstukken die we maken worden verkocht in de dorpswinkel en in het kerkje van Wetsinge. De opbrengst wordt overgemaakt naar Unicef.

We zijn blij dat mensen ons steunen en ook Unicef is blij.

Mocht u nog garen, hebben wat u niet gebruikt, het is zeer welkom.

We hopen tot ziens, zodat kinderen die door Unicef gesteund worden geholpen kunnen worden met het geld van onze producten.

Lies Eldering

Kerkstraat 16 Sauwerd, 050-3061016

unicef

Officieel meetpunt luchtkwaliteit in Sauwerd

Al enige jaren heeft Piet Kampen een officieel meetpunt van het RIVM voor NO₂-Luchtkwaliteit in Sauwerd. De apparatuur staat aan de Kastanjelaan 19. In 2023 wordt er een jaar lang (als proef) ook PM_{2.5}-Fijnstofmeting gedaan.

De gegevens van deze metingen zijn te vinden op de volgende link:

 <https://samenmeten.rivm.nl/dataportaal/>

Onstaborgterrein met slotgracht

De contouren van de gesloopte dorpskerk

Dorpswandelingen in Sauwerd

Onder begeleiding van een van de dorpsgidsen Janet Brouwer, Goffe Jensma en Bé Kuipers, zijn er dorpswandelingen in en om oud-Sauwerd.

Zowel voor belangstellenden van buiten het dorp als ook voor geboren Sauwerders en nieuwe dorpsgenoten hebben we een verrassende wandeling uitgestippeld door de historie van het oudste deel van het dorp.

Aan de hand van wat er nu nog is laten we zien hoe het dagelijks leven in de afgelopen eeuw hier verliep. Belangrijk is ook wat er niet meer is en in de grond verborgen ligt of alleen nog in resten zichtbaar is: de historie van de roemruchte Onstaborg en de rol van de machtige Onsta's. Ook de dorpskerk is sinds 1840 verdwenen, maar de plek is er nog met een prachtig uitzicht over de ijsbaan en de resten van de Onstaborg. Halverwege houden we een pauze met uitleg in de biologische zorgboerderij 'Onstaheerd'.

De wandeling duurt ongeveer anderhalf tot twee uur. Ze begint en eindigt vóór de Dorpswinkel aan de Oude Winsumerstraatweg in Sauwerd.

Men kan altijd een wandeling met een dorpsgids aanvragen, bijvoorbeeld vanwege een bruiloft, familiebijeenkomst, verjaardag of gewoon omdat u het leuk vindt om in Sauwerd te wonen en meer van haar geschiedenis te weten.

Hiervoor kunt u een afspraak maken met de dorpsgidsen via:

✉ dorpsgidsen@ubbega.nl of ☎ 06 24 33 27 60

BOEKSPOTS ADORP

In Dorpshuis Artharpe staan drie boekenkasten, twee in de hal en een derde kast in de 'huiskamer' van het dorps huis. Iedereen mag hier gratis boeken uit lenen, terugbrengen of niet terugbrengen. Een kleine groep vrijwilligers vervangt regelmatig de boeken in de kasten zodat er steeds nieuw aanbod is.

Geschonken boeken

Vrijwilligers van de boekenpost zijn iedere eerste vrijdagmiddag van de maand van 15.00-16.00 uur in Artharpe aanwezig om boeken die u wilt schenken in ontvangst te nemen.

Boeken lenen of brengen kan altijd als het Dorpshuis open is en achterlaten in de box die naast de boekenkasten staat.

We hanteren onderstaande voorwaarden voor het schenken van boeken:

- alleen Nederlandse of in het Nederlands vertaalde romans (geen non-fictie);
- alleen boeken die in goede staat verkeren;
- de medewerkers van de boekenpost beoordelen of een boek geaccepteerd wordt;
- de schenker gaat ermee akkoord dat een boek waar geen belangstelling meer voor is, weggedaan wordt.

Boekspots Adorp was in 2015 oorspronkelijk een initiatief van Biblionet Groningen en is inmiddels een activiteit van Dorpshuis Artharpe in Adorp.

Vrijwilligers zijn: Gaby, Ina, Lydia, Margriet.

Voedselbank verzamelt Douwe Egberts-punten

Voedselbank het Hogeland in Winsum verzamelt al een flink aantal jaren koffiepunten van DE uit Joure. Op ieder product van deze koffiebrander is een zegeltje afgedrukt met een bepaald puntenaantal, dat kan worden uitgeknipt.

De uitgeknipte koffiepunten kunnen vervolgens eens per jaar bij DE worden ingeleverd in ruil voor pakken koffie. Tien jaar geleden kreeg de voedselbank een pak van 250 gram koffie voor iedere 500 ingeleverde koffiepunten, een aantal dat in de loop van de jaren inmiddels is opgelopen tot 1000 punten.

Enkele jaren geleden kwam de koffieproducent met het Blokker-concern overeen dat de consument de DE-punten ook bij dit winkelbedrijf kon inleveren. Een positief punt hieraan was dat er niet alleen 250 gram koffie verkrijgbaar was, maar ook koffiepads, thee en potten oploskoffie. Een klein assortiment.

Enfin, het oorspronkelijke Blokker-bedrijf is ter ziele gegaan. DE heeft onlangs een akkoord gesloten met Bruna, die na de jaarwisseling de leverantie van koffieproducten gaat hervatten.

In 2024 wist het koffiedrinkende Hogeland maar liefst 1.3 miljoen DE-punten bijeen te drinken, terwijl er op dit moment al 800.000 punten zijn ingezameld. Met een kleine eindsprint in de laatste twee maanden van dit jaar hoopt de voedselbank opnieuw het aantal van 1.3 miljoen te bereiken. Helpt u ook mee?

Lezing 'Verliezen en rouwen' in Sauwerd

Lezing over verliezen en rouwen in Wierdekerk

Op donderdag 12 maart geeft Marleen Stokroos een lezing in de Wierdekerk, Kerkstraat 11 in Sauwerd.

Marleen: "Ik schrijf heel bewust verliezen en rouwen en niet verlies en rouw. Want verlies en rouw is geen vaststaand iets maar een doorgaand proces. Veelal kent het verschillende vormen, heel persoonlijk en levenslang. Iets dat met je opstaat, je hele dag kan kleuren en waar je mee naar bed gaat of iets dat sluimerend als een schaduw achter je aankomt. En alles wat zich daar tussenin beweegt.

We kennen het zelf, we zien het bij anderen. *Wat heeft dit nodig?* is de vraag waar ik u in wil meenemen. Hoe kunnen we proberen troost te vinden en te bieden in het doolhof van het leed".

Marleen doet dit o.a. vanuit de zienswijze en ervaring van dr. Wim ter Horst (orthopedagoog). Hij maakt hierbij een verbinding met het christelijk geloof.

Marleen Stokroos is pastoraal kerkelijk werker in de Protestantse Gemeente Leens-Mensingeweer.

De lezing wordt georganiseerd door de Commissie Vorming & Toerusting van de protestantse gemeente Adorp-Wetsinge-Sauwerd.

Aanvang: 20.00 uur. *Er wordt een kleine bijdrage gevraagd.*

Informatie: zie <https://wierdekerk.nl/nieuws>

Iedereen is van harte welkom!

Collecteweek Amnesty International 8 t/m 14 maart 2026

Amnesty International is dé mensenrechtenbeweging. We komen op voor een rechtvaardige wereld waarin iedereen gelijke rechten heeft en in vrijheid kan leven. Amnesty neemt voor onderzoek en acties geen geld aan van overheden of politieke groeperingen. Dat doen we om onafhankelijk te blijven en altijd en overal te kunnen zeggen wat we willen. Juist daarom is de opbrengst van de jaarlijkse collecte voor Amnesty van onschatbare waarde.

Waarom een collecte?

Met onderzoek, lobby, campagnes en rapporten oefenen we druk uit op machthebbers die de rechten van mensen schenden. Daar zijn natuurlijk kosten aan verbonden. Onze jaarlijkse collecte helpt ons om die kosten dekken.

Onze methode werkt

Dat onderzoek en die lobby, campagnes en rapporten hebben effect. Gewetensgevangenen komen vrij, doodvonnissen worden omgezet, discriminerende wetten worden aangepast, marteling stopt en daders worden berecht.

Fahd Ramadhan vrijgelaten uit de gevangenis

Hoe belangrijk ons werk is, blijkt uit de vrijlating van de Nederlands-Jemenitische Fahd Ramadhan uit een Saudische gevangenis. Hij heeft 18 maanden volkomen onterecht in de cel gezeten, alleen maar omdat hij op X (Twitter) sympathie had geuit voor een gedetineerde criticus van de Saudische koninklijke familie. Amnesty International voerde actie voor Ramadhan en 32.826 mensen tekenden de petitie voor zijn vrijlating. "Dat Amnesty International bezig was met mijn zaak, hielp mij mentaal, want het betekende dat er licht aan het einde van de tunnel was," vertelde Ramadhan na zijn vrijlating. "Dank aan alle mensen die mij en mijn familie steunden."

Meer informatie over Amnesty International is te vinden op www.amnesty.nl.

Update geschiedenis Reitdiepgebied rond Wetsinge, Hekkum, Adorp en Wierum

Wil iemand geloven dat een standaardwerk op los zand gebaseerd kan zijn? Veel mensen doen dat niet en nemen wat beschreven is voor kennisgeving aan, de informatie ongewijzigd (of met eigen aanvullingen) over en zo weer door aan anderen.

Dat is ook gebeurd met twee artikelen die E.J. Werkman bijna een eeuw geleden schreef over het Reitdiepgebied. Het oogt als degelijk uitgezocht, iets wat je ook mag verwachten van iemand die archivaris was bij het provinciaal archief te Groningen.

Maar toch, ...

In dit artikel wordt beschreven waar de grote verschillen zitten voor wat betreft de ingrepen aan de oude Hunze/loop/het Reitdiep voor zover dit het gebied van de voormalige gemeente Adorp betreft. In plaatsnamen uitgedrukt: van Wetsinge tot Wierum. Voor de details kunt u terecht bij de artikelen waarnaar aan het eind verwezen wordt.

Bronnen

Maar allereerst de opmerking dat dhr. Werkman spaarzaam is met bronvermeldingen. Omdat hij sterk leunt op formele besluiten (resoluties) is in ieder geval duidelijk dat hij daar het gros van zijn informatie vandaan heeft. Echter, het is alsof hij via een index gezocht heeft en de rest van de tekst overgeslagen. En daarin zaten juist de cruciale aanwijzingen die er een ander licht op wierpen.

Aan het eind van dit artikel staat een verwijzing naar de bronnen waarop deze tekst gebaseerd is.

Wetsinge: dam als uitweg voor inwoners Klein Garnwerd i.p.v. verlanden

Om in het noorden te beginnen: de afsnijding van de zogeheten kromme raken¹ bij Garnwerd in 1629.

Deze ingreep had tot gevolg dat het kerspel² Garnwerd doorsneden werd. Het oostelijke deel, dat de naam Klein Garnwerd kreeg, werd nu geheel omgeven door water. De bewoners waren eilanders geworden.

Er werd door de provincie een veerverbinding geregeld zodat de oversteek gemaakt kon worden van Klein Garnwerd naar Garnwerd en vice versa. Het land van Klein Garnwerd was namelijk van de provincie, en de bewoners daarvan de meiers (huurders). Dus deze extra voorziening was ook in het belang van de provincie zelf. Maar het bootje was vooral geschikt om mensen over te zetten. Daarom kwam er een alternatief dat te gebruiken was met paard en wagen.

En op dit punt wijkt het verhaal van Werkman af van wat er in de provinciale bronnen te vinden is.

Werkman stelt dat een dam aangelegd zou zijn om gunstige voorwaarden te scheppen voor de dichtslibbing van het afgesneden deel van de Hunze. Volgens hem was het verlanden van de oude waterloop het doel.

Maar in de provinciale bronnen is te lezen dat het doel van de dam was om de bewoners van Klein Garnwerd een uitweg over land te bieden. Aan de kant van Wetsinge werd voor hen zelfs een aparte uitweg gemaakt, zodat ze bij de doorgaande weg konden komen. Dit heeft de provin-

¹ Een rak is een recht stuk vaarwater. Maar een bochtig stuk vaarwater werd indertijd in en door de provincie Groningen aangeduid als 'krom rak' of 'kromme raken' als het om meerdere ging.

² Het gebied vallend onder een kerk; kerkelijke gemeente.

cie zelfs heel wat gekissebis opgeleverd met de landeigenaren te Wetsinge die de Garnwerders tegen hun zin op hun grond moesten dulden.

Dat het bij de dam desondanks toch al snel sterk ging verlanden is een ongewenst gevolg geweest. Het Wetsingerzijvest moest uiteindelijk noodgedwongen op korte termijn het Wetsingerzijl een eind naar het zuiden verplaatsen.

Heksum: besluit bedijking buitendijks land in 1639

Was er bij Wetsinge gedoe met en op het land, bij Heksum kregen de landeigenaren en hun meiers het te stellen met water. Door de afsnijding bij Garnwerd was namelijk de dempende werking van de meanders (bochten, 'kromme raken') weggefallen. Het water stroomde nu vanaf Garnwerd sneller en verder richting het zuiden. En het stuwde ook hoger op. Daardoor stond het buitendijkse gebied bij Heksum te vaak onder water, dat door de verkorting van de waterloop ook nog eens ziltiger (zouter) was dan voorheen. Dit bleek funest voor de gewassen.

In 1639 werd besloten om het buitendijkse gebied te beschermen met een dijk. Maar dit dan wel op kosten van de particuliere landeigenaren. De provincie was absoluut niet bereid om hieraan mee te betalen. Al was de provinciale ingreep bij Garnwerd de oorzaak van de wateroverlast, de provincie had geen waterstaatkundige ingreep gedaan bij Heksum en het te bedijken gebied was ook geen provinciaal land.

Alleen aan de oostzijde van het Reitdiep werd er bij Heksum een dijk gelegd om het buitendijkse gebied te beschermen of anders gezegd: het werd ingepolderd. Daarbij is niet gesleuteld aan de waterloop.

Werkmans 'Hekkumer bocht' bedacht voor de situatie in 1660/1661

Waarschijnlijk heeft Werkman niets meegekregen van wat er bij Heksum gespeeld had en kwam hij op enig moment alleen het Adorper (kromme) rak tegen. Dat was een stuk vaarwater bij Adorp dat al een tijd problemen gaf, voor zowel de scheepvaart als de aanliggende dijk en uiteraard ook de Adorpers zelf.

Het lastige van dit rak is dat men in die tijd heel goed wist waar het lag. Zo goed, dat men geen nadere beschrijving van de locatie gaf. Maar die is wel uit de bronnen te destilleren.

Maar ook hier benut Werkman zijn bronnen minimaal, waardoor hij cruciale aanwijzingen mist. Wat hij wel deed, was zich een beeld vormen van waar het rak had kunnen liggen en heeft daar zijn verhaal volledig op toegesneden.

Zijn keuze voor de locatie van het Adorper rak viel op het ingepolderde buitendijkse gebied van Heksum. En hij tekende daar op zijn kaartje zelfs bevaarbaar water in, een krom rak of – zoals hij het aanduidde – de 'Hekkumer bocht'.

Kromme rak van Adorp is niet Werkmans 'Hekkumer bocht'

Niet alleen uit de verschillende jaartallen, maar ook op basis van gegevens uit die tijd zelf valt te concluderen dat het Adorper kromme rak niet Werkmans bedachte 'Hekkumer bocht' kan zijn.

Zo viel Heksum onder het Wetsingerzijvest en waren degenen die te Adorp moesten meebetalen aan de afsnijding van het Adorper rak ingezetenen van de schepperij (onderdeel van een zijvest) Adorp. Speelt het gebied van Oostum een rol bij het Adorper rak, buitendijks bij Heksum was er geen sprake van Oostumer gebied want het werd gezien als vallend onder het kerspel/de klokslag van Adorp. Bovendien, zoals eerder aangegeven, het buitendijkse gebied te Heksum was particulier bezit, geen provinciaal land, dus de genoemde Oostumer provinciemeiers zaten daar dan ook niet.

Uiteraard, het is verleidelijk om bij alle rechte stukken water te denken aan menselijk ingrijpen. Maar een meander (krom rak, bocht) kan zichzelf op natuurlijke wijze afsnijden. Wat in het landschap van zo'n meander overblijft is een hoefijzervormige structuur, al dan niet gevuld met water waardoor het een meertje wordt. Zo'n gebied verlandt vroeger of later. De vraag is daarom dan

Uit provinciale archiefstukken komt ook naar voren dat de genoemde provincie-meiers te Oostum in het zuidelijke deel van dat kerspel zaten, ter hoogte van nr. 7. Dat is het volgende gebied dat het flink te verstouwen kreeg na de doorsnijding van het Adorper rak en de afsluiting van het Selwerderdiep. Daarom werden daar aan de west- en oostzijde van het Reitdiep de dijken aangepakt, die Werkman ook onterecht geprojecteerd heeft op Hekkum. Net zoals hij dat ook deed met een dam ter afsluiting van het Selwerderdiep.

Al met al heeft Werkman allerlei zaken als los zand bij Hekkum op één hoop gestort. En daarmee zijn lezers (je mag uitgaan van onbewust, dus ook zichzelf) zand in de ogen gestrooid.

Onderstaande bronnen geven u meer inhoudelijke informatie. Ze staan online, zodat iedereen die dat wil ze zelf kan lezen.

Reina de Lange

De artikelen van E.J. Werkman in de *Groningsche Volksalmanak*:

‘De doorgravingen van het Reitdiep in het begin der zeventiende eeuw in *Groningsche Volksalmanak* 1934 110-145.

 <https://www.delpher.nl/nl/tijdschriften/view?coll=dts&identificer=MMKB26:000503001:00001>

‘De doorgraving van het Adorper rak’ in *Groningsche Volksalmanak* 1939 168-177.

 <https://resolver.kb.nl/resolve?urn=MMKB26:000508001:00001>

De artikelen van R. de Lange in het provinciaal historisch tijdschrift *Stad & Lande*:

‘Huis Roebers te Hekkum’, in *Stad & Lande*, 2019 nr. 2 10-13.

 https://contactblad.info/Contactblad-digitaal/Huis-Roebers_Hekkum.pdf

‘Via dam en til: met droge voeten van Westerkwartier naar Het Hogeland’, in *Stad & Lande*, 2024 nr. 4 67-73.

 https://contactblad.info/Contactblad-digitaal/Wetsinge_dam-til.pdf

‘Het Adorper rak en de singel van Harssens’, in *Stad & Lande*, 2025 nr. 3 22-27.

 https://contactblad.info/Contactblad-digitaal/Adorper-rak_singel-Harssens.pdf